

بررسی صنعت مرغداری در جمهوری ازبکستان

❖ جایگاه صنعت مرغداری در اقتصاد کشاورزی ازبکستان

صنعت مرغداری یکی از سریع‌ترین بخش‌های در حال رشد کشاورزی ازبکستان طی دهه گذشته بوده است. رشد جمعیت، افزایش درآمد خانوارها، تغییر الگوی مصرف پروتئین و سیاست‌های دولت برای تقویت امنیت غذایی، موجب شده است که توسعه تولید گوشت مرغ و تخم‌مرغ به یکی از اولویت‌های اصلی سیاست‌های کشاورزی کشور تبدیل شود.

بر اساس استراتژی توسعه جمهوری ازبکستان تا سال ۲۰۳۰ و استراتژی توسعه کشاورزی ۲۰۲۰-۲۰۳۰، دولت هدف‌گذاری کرده است که با توسعه مجتمع‌های صنعتی مرغداری، بهبود بهره‌وری، افزایش تولید خوراک طیور، ارتقای خدمات دامپزشکی و توسعه صنایع فرآوری، وابستگی کشور به واردات گوشت مرغ را کاهش داده و زمینه توسعه صادرات محصولات با ارزش افزوده را فراهم کند.

بر اساس آمار کمیته ملی آمار جمهوری ازبکستان، ارزش کل تولیدات بخش کشاورزی، جنگلداری و شیلات در سال ۲۰۲۵ به حدود ۵۳۹ تریلیون سوم (حدود ۴۴,۹ میلیارد دلار) رسید. همچنین، ارزش کل تولید انواع گوشت کشور در همان سال به حدود ۳,۰۲ میلیون تن (وزن زنده) رسید که بیانگر جایگاه مهم بخش دامپروری در اقتصاد کشاورزی ازبکستان است.

بر اساس داده‌های رسمی، بخش کشاورزی در سال ۲۰۲۵ حدود ۱۸,۹ درصد تولید ناخالص داخلی (GDP) ازبکستان را به خود اختصاص داده و نزدیک به ۴۹ درصد جمعیت کشور در مناطق روستایی سکونت دارند. از این‌رو، توسعه صنایع دامپروری و به‌ویژه صنعت طیور، علاوه بر تأمین امنیت غذایی، از نظر ایجاد اشتغال، افزایش درآمد روستایی و توسعه صنایع وابسته نیز از اهمیت راهبردی برخوردار است.

در میان زیرشاخه‌های دامپروری، صنعت طیور به دلیل دوره کوتاه تولید، بهره‌وری بالا، بازده اقتصادی مناسب و امکان توسعه سریع ظرفیت تولید، از اولویت‌های اصلی سیاست‌های توسعه کشاورزی دولت محسوب می‌شود.

❖ جمعیت طیور و تولید محصولات

بر اساس آخرین آمار رسمی کمیته ملی آمار جمهوری ازبکستان، در ابتدای سال ۲۰۲۶ جمعیت طیور کشور به حدود ۱۱۸,۶۵ میلیون قطعه رسید که نسبت به ابتدای سال قبل حدود ۳,۸ درصد افزایش نشان می‌دهد. توزیع تولید طیور در کشور به‌صورت ترکیبی است؛ بخشی از تولید در واحدهای صنعتی و بخش قابل توجهی نیز در مزارع کشاورزی و خانوادگی انجام می‌شود.

شاخص	مقدار
جمعیت طیور (ابتدای ۲۰۲۶)	حدود ۱۱۸,۶۵ میلیون قطعه
تولید تخم مرغ (۲۰۲۵)	بیش از ۸,۵ میلیارد عدد
تولید گوشت طیور (۲۰۲۴)	بر اساس آخرین آمار تفصیلی منتشرشده توسط کمیته ملی آمار، تولید گوشت طیور در سال ۲۰۲۴ حدود ۳۱۰,۹ هزار تن (وزن زنده) بوده است.
رشد جمعیت طیور	حدود ۳,۸ درصد

بررسی روند تولید نشان می‌دهد که صنعت مرغداری ازبکستان طی یک دهه اخیر رشد قابل توجهی را تجربه کرده است. بر اساس داده‌های رسمی، تولید گوشت طیور (وزن زنده) از حدود ۹۰,۷ هزار تن در سال ۲۰۱۵ به ۳۱۰,۹ هزار تن در سال ۲۰۲۴ افزایش یافته است؛ به عبارت دیگر، تولید این محصول طی کمتر از یک دهه بیش از ۳,۴ برابر شده که بیانگر توسعه مستمر ظرفیت‌های تولید صنعتی، بهبود بهره‌وری و افزایش سرمایه‌گذاری در این صنعت است.

طبق گزارش‌های **FAO** و **USDA**، مصرف گوشت مرغ در ازبکستان طی سال‌های اخیر با سرعت بیشتری نسبت به گوشت قرمز افزایش یافته است. علت اصلی این روند، قیمت مناسب‌تر گوشت مرغ، دوره کوتاه‌تر تولید، بهبود بهره‌وری واحدهای صنعتی و افزایش ظرفیت مرغداری‌های مدرن عنوان شده است.

❖ بازار مصرف گوشت مرغ و تخم مرغ در ازبکستان

بازار محصولات طیور ازبکستان طی سال‌های اخیر یکی از سریع‌ترین نرخ‌های رشد را در میان بخش‌های پروتئین حیوانی تجربه کرده است. رشد جمعیت، افزایش درآمد خانوارها، شهرنشینی، توسعه فروشگاه‌های زنجیره‌ای و سیاست دولت برای افزایش دسترسی به پروتئین ارزان‌قیمت، موجب افزایش مستمر تقاضا برای گوشت مرغ و تخم مرغ شده است. هم‌زمان، توسعه تولید داخلی و سرمایه‌گذاری در زنجیره ارزش صنعت طیور، به گسترش عرضه در بازار داخلی کمک کرده است.

بر اساس داده‌های **FAOSTAT**، سرانه مصرف گوشت مرغ در ازبکستان در سال ۲۰۲۳ به حدود ۷,۶۵ کیلوگرم برای هر نفر رسید که نسبت به سال قبل حدود ۲۱ درصد افزایش نشان می‌دهد.

با در نظر گرفتن جمعیت حدود ۳۹ میلیون نفری کشور در سال ۲۰۲۶، اندازه بازار مصرف داخلی گوشت مرغ حدود ۳۱۲ هزار تن در سال برآورد می‌شود. این برآورد با آمار رسمی تولید داخلی (۳۱۰,۹ هزار تن وزن زنده در سال ۲۰۲۴) و همچنین تداوم واردات گوشت مرغ همخوانی دارد.

در بازار تخم مرغ نیز ازبکستان طی سال‌های اخیر به سطح بالایی از خودکفایی رسیده است. تولید تخم مرغ در سال ۲۰۲۵ از ۸,۵ میلیارد عدد فراتر رفت و بخش عمده نیاز بازار داخلی را تأمین کرد. همچنین آمار رسمی سال ۲۰۲۴ نشان می‌دهد که حدود ۵۷ درصد تخم مرغ کشور در واحدهای خانوادگی (دهقانی)، حدود ۲۷ درصد در سازمان‌های کشاورزی

و نزدیک به ۱۶ درصد در مزارع کشاورزی تولید شده است؛ موضوعی که بیانگر نقش مهم تولیدکنندگان خرد در تأمین بازار داخلی است.

از نظر الگوی مصرف، گزارش‌های USDA و مطالعات بازار نشان می‌دهد که مرغ کامل تازه یا منجمد همچنان سهم غالب بازار خرده‌فروشی ازبکستان را در اختیار دارد، زیرا از نظر قیمت برای خانوارها مقرون‌به‌صرفه‌تر است و با الگوی سنتی مصرف سازگاری بیشتری دارد. با این حال، در شهرهای بزرگ مانند تاشکند، سمرقند، بخارا، فرغانه و اندیجان، تقاضا برای قطعات بسته‌بندی‌شده مرغ شامل سینه، ران، فیله و بال، همزمان با توسعه فروشگاه‌های زنجیره‌ای و افزایش درآمد خانوارهای شهری، روندی افزایشی دارد. همچنین بازار محصولات فرآوری‌شده نظیر ناگت، سوسیس، کالباس و سایر فرآورده‌های آماده مصرف هنوز سهم محدودی از بازار را تشکیل می‌دهد، اما توسعه این بخش یکی از محورهای مورد تأکید دولت در چارچوب استراتژی توسعه کشاورزی تا سال ۲۰۳۰ و برنامه‌های توسعه صنایع غذایی است.

از منظر سرمایه‌گذاری، این روندها نشان می‌دهد که بیشترین ظرفیت رشد بازار ازبکستان در سال‌های آینده نه صرفاً در افزایش تولید مرغ کامل، بلکه در توسعه صنایع فرآوری، قطعه‌بندی، بسته‌بندی مدرن، زنجیره سرد، محصولات با ارزش افزوده و شبکه توزیع نوین خواهد بود. از این رو، فرصت‌های مناسبی برای سرمایه‌گذاری مشترک و صادرات تجهیزات، فناوری، مواد اولیه و خدمات فنی در این بخش وجود دارد.

❖ ساختار صنعت مرغداری

یکی از ویژگی‌های صنعت طیور ازبکستان، تنوع ساختار تولید است. این صنعت از سه گروه اصلی تشکیل شده است:

الف) واحدهای صنعتی

واحدهای صنعتی بزرگ سهم عمده‌ای در تولید تجاری گوشت مرغ و تخم‌مرغ دارند. این واحدها از فناوری‌های مدرن، خطوط مکانیزه تغذیه، سیستم‌های کنترل دما و تهویه، واکسیناسیون، اصلاح نژاد و تجهیزات پیشرفته جوجه‌کشی استفاده می‌کنند و بخش مهمی از نیاز بازارهای شهری را تأمین می‌کنند.

ب) مزارع کشاورزی

مزارع متوسط و نیمه‌صنعتی نقش مهمی در تولید گوشت مرغ و تخم‌مرغ در سطح استان‌ها دارند و بسیاری از آن‌ها در چارچوب برنامه‌های حمایتی دولت توسعه یافته‌اند.

ج) مزارع خانوادگی

مطابق ساختار کلی کشاورزی ازبکستان، بخش قابل توجهی از تولید تخم‌مرغ و بخشی از تولید گوشت مرغ همچنان در مزارع کوچک خانوادگی انجام می‌شود. دولت از توسعه همکاری‌های تولیدی، زنجیره‌های ارزش، خوشه‌های کشاورزی (Agro-clusters) و سرمایه‌گذاری در واحدهای تجاری برای افزایش بهره‌وری و ارتقای رقابت‌پذیری این بخش حمایت می‌کند.

بر اساس آخرین آمار رسمی، ساختار تولید گوشت طیور نیز نشان‌دهنده حرکت تدریجی صنعت به سمت تولید صنعتی است. در سال ۲۰۲۴، حدود ۱۹۶٫۱ هزار تن از گوشت طیور کشور توسط سازمان‌های کشاورزی (واحدهای صنعتی)، ۶۳٫۹ هزار تن توسط مزارع دهقانی و خانوادگی و ۵۰٫۹ هزار تن توسط مزارع کشاورزی تولید شده است. این ترکیب بیانگر افزایش نقش واحدهای صنعتی در توسعه صنعت مرغداری و تکمیل تدریجی زنجیره ارزش این بخش در سال‌های اخیر است.

❖ سیاست‌های دولت و برنامه‌های توسعه

صنعت مرغداری یکی از بخش‌های اولویت‌دار در سیاست‌های توسعه کشاورزی ازبکستان است. مهم‌ترین محورهای این سیاست‌ها عبارت‌اند از:

- توسعه مرغداری‌های صنعتی و افزایش ظرفیت تولید؛
- توسعه کارخانه‌های تولید خوراک طیور؛
- بهبود اصلاح نژاد و افزایش بهره‌وری گله‌های مادر؛
- توسعه خدمات دامپزشکی و نظام پایش بیماری‌های طیور؛
- ارتقای استانداردهای ایمنی و بهداشت غذایی؛
- توسعه زنجیره سرد و مراکز بسته‌بندی؛
- حمایت از سرمایه‌گذاری خصوصی و خارجی؛
- افزایش سهم محصولات فرآوری‌شده در بازار داخلی و صادرات.

در چارچوب استراتژی توسعه کشاورزی تا سال ۲۰۳۰، دولت تأکید ویژه‌ای بر افزایش بهره‌وری به جای صرفاً افزایش تعداد طیور دارد. از این رو، حمایت از نوسازی مرغداری‌ها، کاهش تلفات، بهبود کیفیت خوراک، توسعه ژنتیک، ارتقای امنیت زیستی و استفاده از فناوری‌های نوین در اولویت قرار گرفته است. این سیاست‌ها با هدف افزایش بهره‌وری، ارتقای امنیت غذایی، کاهش هزینه‌های تولید و افزایش رقابت‌پذیری صنعت مرغداری تدوین شده‌اند.

علاوه بر این، بر اساس مصوبات دولت، ازبکستان در چارچوب برنامه‌های حمایت از سرمایه‌گذاری، برای برخی پروژه‌های اولویت‌دار صنعت طیور، مشوق‌های مالیاتی، گمرکی، اعتباری و سایر حمایت‌های سرمایه‌گذاری را پیش‌بینی کرده است تا سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی در این صنعت تسهیل شود.

در سال‌های ۲۰۲۵ و ۲۰۲۶، دولت همچنین اجرای برنامه‌های توسعه خوشه‌های یکپارچه صنعت طیور (Agro-Parranda Clusters) و طرح مرغداری؛ منبع درآمد پایدار را در دستور کار قرار داد. این برنامه‌ها با هدف ایجاد زنجیره‌های یکپارچه تولید، توسعه واحدهای صنعتی، افزایش اشتغال در مناطق روستایی، ارتقای بهره‌وری و بهبود درآمد خانوارها اجرا می‌شوند.

همچنین توسعه خدمات دامپزشکی یکی از ارکان اصلی این سیاست‌ها محسوب می‌شود. بر اساس آمار رسمی، ارزش خدمات دامپزشکی ارائه‌شده در ازبکستان طی یازده ماهه سال ۲۰۲۵ به بیش از ۳۲۶٫۵ میلیارد سوم (حدود ۲۷٫۲

میلیون دلار) رسید که نسبت به مدت مشابه سال قبل حدود ۲۰ درصد افزایش نشان می‌دهد. این روند بیانگر سرمایه‌گذاری مستمر دولت در ارتقای نظام بهداشت دام و کنترل بیماری‌های دامی و طیور است.

❖ چالش‌های صنعت مرغداری

با وجود رشد سریع، صنعت مرغداری ازبکستان همچنان با چالش‌های ساختاری روبه‌رو است که مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از:

- وابستگی به واردات بخشی از نهاده‌های راهبردی خوراک طیور، به‌ویژه کنجاله سویا، مکمل‌های خوراک، پیش‌مخلوط‌ها (Premix) و بخشی از ذرت مورد نیاز صنعت؛
- نوسانات قیمت نهاده‌های خوراک و تأثیر مستقیم آن بر هزینه تولید؛
- نیاز به توسعه بیشتر کارخانه‌های تولید خوراک، سیلوها و واحدهای فرآوری؛
- ارتقای سطح امنیت زیستی (Biosecurity) برای پیشگیری از بیماری‌های طیور؛
- توسعه زیرساخت‌های زنجیره سرد، حمل‌ونقل یخچالی و شبکه توزیع؛
- افزایش بهره‌وری در واحدهای کوچک و خانوادگی؛
- وابستگی به واردات گله‌های اجداد و والدین و فناوری‌های ژنتیکی پیشرفته.

بر اساس گزارش‌های **FAO** و **USDA**، تأمین پایدار خوراک طیور، ارتقای بهره‌وری، بهبود مدیریت مزارع و توسعه زنجیره ارزش، چهار عامل کلیدی در افزایش رقابت‌پذیری صنعت مرغداری ازبکستان در سال‌های آینده خواهند بود. در کنار این چالش‌ها، با وجود رشد مستمر تولید داخلی، ازبکستان همچنان برای تأمین بخشی از نیاز بازار داخلی به واردات گوشت مرغ متکی است. آمار تجارت خارجی نشان می‌دهد که در نه‌ماهه نخست سال ۲۰۲۵ بیش از ۵۴,۶ هزار تن گوشت مرغ وارد کشور شده است. از این‌رو، افزایش تولید داخلی و کاهش تدریجی وابستگی به واردات همچنان یکی از اهداف اصلی سیاست‌های دولت در این بخش محسوب می‌شود.

❖ مراکز تولید، صنایع فرآوری و زنجیره ارزش

دولت ازبکستان طی سال‌های اخیر توسعه زنجیره ارزش صنعت مرغداری را به یکی از محورهای اصلی سیاست امنیت غذایی تبدیل کرده است. این سیاست علاوه بر افزایش تولید گوشت مرغ و تخم‌مرغ، بر توسعه جوجه‌کشی، تولید خوراک طیور، کشتارگاه‌های صنعتی، صنایع بسته‌بندی، زنجیره سرد و صادرات محصولات فرآوری‌شده متمرکز است. بر اساس اسناد استراتژی توسعه کشاورزی تا سال ۲۰۳۰، دولت از توسعه زنجیره‌های یکپارچه تولید و خوشه‌های کشاورزی (Agro-clusters) در صنعت طیور حمایت می‌کند؛ واحدهایی که کل زنجیره از تولید جوجه یک‌روزه، تولید خوراک، پرورش، کشتار، بسته‌بندی و توزیع را در یک مجموعه متمرکز می‌کنند. این رویکرد با هدف کاهش هزینه تولید، بهبود کیفیت، افزایش بهره‌وری، ارتقای قابلیت صادراتی و افزایش ارزش افزوده داخلی دنبال می‌شود.

در سال‌های ۲۰۲۵ و ۲۰۲۶، توسعه خوشه‌های تخصصی مرغداری (Agro-Parranda Clusters) به یکی از برنامه‌های اولویت‌دار دولت تبدیل شده است. این خوشه‌ها با یکپارچه‌سازی حلقه‌های مختلف زنجیره تولید، زمینه افزایش بهره‌وری، کاهش هزینه‌ها، بهبود کنترل کیفیت، توسعه صنایع پایین‌دستی و افزایش توان صادراتی را فراهم می‌کنند. یکی از مهم‌ترین چالش‌های این صنعت، وابستگی به واردات گله‌های اجداد (Grandparent Stock) و والدین (Parent Stock) است. بر اساس اعلام کمیته توسعه دامپزشکی و دامپروری، ازبکستان تاکنون گله اجداد گوشتی را در داخل کشور تولید نمی‌کرده و گله‌های والد عمدتاً از شرکت‌های بین‌المللی مستقر در مجارستان، هلند و آلمان وارد می‌شدند. به همین دلیل، دولت ایجاد ظرفیت داخلی تولید گله‌های اجداد و والدین را در دستور کار قرار داده است. در همین راستا، توسعه ظرفیت‌های داخلی اصلاح نژاد، تولید جوجه یک‌روزه، تولید خوراک استاندارد، ارتقای کیفیت فرآوری، توسعه صنایع بسته‌بندی و افزایش رعایت استانداردهای ایمنی غذایی، از مهم‌ترین برنامه‌های دولت برای تکمیل زنجیره ارزش صنعت مرغداری و کاهش وابستگی به واردات نهاده‌ها و مواد ژنتیکی محسوب می‌شود. دولت ازبکستان فهرست رسمی از «بزرگ‌ترین شرکت‌های مرغداری» منتشر نکرده است؛ بنابراین معرفی مجموعه‌های زیر به معنای رتبه‌بندی آن‌ها نیست، بلکه این نهادها و پروژه‌ها از فعالان شناخته‌شده یا اجزای مهم ساختار صنعت طیور کشور محسوب می‌شوند. از جمله مجموعه‌ها و نهادهای فعال می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- **انجمن صنعت طیور ازبکستان Parranda Sanoat Association**؛ نهاد تخصصی هماهنگ‌کننده توسعه صنعت طیور، نماینده تولیدکنندگان در تعامل با دستگاه‌های دولتی و مشارکت‌کننده در تدوین سیاست‌های توسعه این صنعت.
- **مجمع‌های بزرگ مرغداری و تولید تخم‌مرغ** در استان‌های تاشکند، سمرقند، فرغانه، اندیجان و قشقه‌دریا که بر اساس آمار رسمی، بخش قابل توجهی از ظرفیت تولید صنعتی گوشت مرغ و تخم‌مرغ کشور را در اختیار دارند.
- **کارخانه‌های تولید خوراک دام و طیور، مراکز جوجه‌کشی، کشتارگاه‌های صنعتی و واحدهای بسته‌بندی** که طی سال‌های اخیر با حمایت دولت و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی توسعه یافته‌اند و در اسناد رسمی به‌عنوان اولویت‌های اصلی سرمایه‌گذاری معرفی شده‌اند.

یکی از مهم‌ترین پروژه‌های راهبردی در دست اجرا، همکاری کمیته توسعه دامپزشکی و دامپروری ازبکستان با یک شرکت چینی برای ایجاد نخستین مرکز تولید گله‌های اجداد گوشتی (Grandparent Stock) در کشور است. بر اساس اعلام رسمی این کمیته، هدف پروژه کاهش وابستگی به واردات گله‌های اجداد و والدین، انتقال فناوری اصلاح نژاد، افزایش امنیت زیستی، توسعه ظرفیت داخلی تولید جوجه یک‌روزه و فراهم کردن زمینه صادرات مواد ژنتیکی طیور به کشورهای آسیای مرکزی و افغانستان است. این اهداف، برنامه‌های اعلام‌شده پروژه هستند و نباید به‌عنوان نتایج تحقق‌یافته تلقی شوند.

همچنین در چارچوب برنامه‌های توسعه سال‌های ۲۰۲۵ و ۲۰۲۶، دولت از ایجاد خوشه‌های تخصصی صنعت طیور (Agro-Parranda Clusters) حمایت می‌کند. این خوشه‌ها با هدف یکپارچه‌سازی زنجیره تولید، افزایش بهره‌وری، توسعه صنایع پایین‌دستی، کاهش هزینه‌های تولید و جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی طراحی شده‌اند.

❖ واردات و صادرات

بازار محصولات طیور ازبکستان طی سال‌های اخیر به سمت افزایش تولید داخلی و کاهش وابستگی به واردات حرکت کرده است، اما همچنان در برخی حلقه‌های زنجیره تولید، به‌ویژه در حوزه مواد ژنتیکی، نهاده‌های خوراک و بخشی از گوشت مرغ، به واردات وابسته است.

مهم‌ترین اقلام وارداتی صنعت طیور عبارت‌اند از:

- گله‌های اجداد (Grandparent Stock) و والدین (Parent Stock)؛
- تخم مرغ نطفه‌دار؛
- جوجه یک‌روزه؛
- کنجاله سویا، پیش‌مخلوط‌ها (Premix)، مکمل‌ها و افزودنی‌های خوراک؛
- تجهیزات و فناوری‌های مرغداری؛
- ماشین‌آلات جوجه‌کشی؛
- تجهیزات کشتار، فرآوری، بسته‌بندی و زنجیره سرد.

بر اساس آمار کمیته ملی آمار جمهوری ازبکستان، در نه‌ماهه نخست سال ۲۰۲۵، این کشور ۵۴,۶ هزار تن گوشت مرغ به ارزش حدود ۵۹,۱ میلیون دلار از ۱۶ کشور وارد کرده است که نسبت به مدت مشابه سال قبل ۱۴,۲ درصد افزایش نشان می‌دهد. مهم‌ترین تأمین‌کنندگان گوشت مرغ ازبکستان در این دوره روسیه، ترکیه، بلاروس، بلژیک و هلند بوده‌اند. این آمار نشان می‌دهد که با وجود افزایش ظرفیت تولید داخلی، بازار ازبکستان همچنان برای تأمین بخشی از تقاضای مصرفی به واردات متکی است.

بر اساس داده‌های UN Comtrade، ارزش واردات گوشت مرغ ازبکستان در سال ۲۰۲۴ حدود ۸۳,۱ میلیون دلار بوده است که مؤید تداوم وابستگی نسبی کشور به واردات این محصول در کنار اجرای برنامه‌های توسعه تولید داخلی است. در حوزه صادرات، دولت ازبکستان توسعه صادرات محصولات با ارزش افزوده صنعت طیور را یکی از اهداف راهبردی خود تا سال ۲۰۳۰ اعلام کرده است. در برنامه توسعه صنعت طیور برای سال ۲۰۲۵، هدف‌گذاری صادراتی ۱۸۰ میلیون دلار (شامل گوشت مرغ و تخم‌مرغ) پیش‌بینی شده و محدودیت صادرات گوشت مرغ نیز از ژوئیه ۲۰۲۴ لغو شده است.

سال	شاخص	مقدار	توضیح	منبع
۲۰۲۴	ارزش واردات گوشت مرغ	حدود ۸۳,۱ میلیون دلار	ارزش کل واردات گوشت مرغ ازبکستان بر اساس داده‌های تجارت خارجی	UN Comtrade / OEC / WITS (World Integrated Trade Solution)
۲۰۲۴	صادرات گوشت مرغ ایران به ازبکستان	حدود ۳۸۶ هزار دلار	تجارت مستقیم میان دو کشور در مقیاس محدود	UN Comtrade / OEC (World Integrated Trade Solution)
۲۰۲۵ (ژانویه-اوت)	واردات گوشت مرغ	۵۴,۶ هزار تن به ارزش ۵۹,۱ میلیون دلار	واردات از ۱۶ کشور؛ رشد ۱۴,۲ درصدی نسبت به دوره مشابه سال قبل	کمیته ملی آمار جمهوری ازبکستان (Statistika Uzbekiston)
۲۰۲۵ (ژانویه-اوت)	مهم‌ترین تأمین‌کنندگان گوشت مرغ	روسیه (۱۳,۹ هزار تن)، ترکیه (۹,۸ هزار تن)، بلاروس (۷ هزار تن)، بلژیک (۵,۶ هزار تن) و هلند (۴,۲ هزار تن)	این پنج کشور بزرگ‌ترین صادرکنندگان گوشت مرغ به ازبکستان بوده‌اند.	کمیته ملی آمار جمهوری ازبکستان (Statistika Uzbekiston)

❖ برنامه‌های دولت تا سال ۲۰۳۰

برنامه‌های توسعه صنعت مرغداری در اسناد بالادستی دولت و استراتژی توسعه کشاورزی تا سال ۲۰۳۰ بر محورهای زیر استوار است:

- توسعه تولید داخلی گله‌های اجداد و والدین؛
- افزایش ظرفیت مراکز جوجه‌کشی صنعتی؛
- توسعه کارخانه‌های تولید خوراک طیور؛
- نوسازی و هوشمندسازی مرغداری‌های صنعتی؛
- توسعه کشتارگاه‌های صنعتی، صنایع بسته‌بندی و فرآوری؛
- ارتقای نظام کنترل بیماری‌ها، امنیت زیستی و خدمات دامپزشکی؛
- توسعه زنجیره سرد و شبکه لجستیک؛
- افزایش بهره‌وری مصرف خوراک؛
- توسعه خوشه‌های یکپارچه صنعت طیور (Agro-Parranda Clusters)؛
- حمایت از سرمایه‌گذاری خصوصی و خارجی؛
- توسعه صادرات محصولات با ارزش افزوده.

همچنین دولت در چارچوب سیاست‌های توسعه سرمایه‌گذاری، از نوسازی فناوری، انتقال دانش فنی، بومی‌سازی بخشی از فناوری‌های تولید، واردات ماشین‌آلات و تجهیزات موردنیاز پروژه‌های اولویت‌دار صنعت طیور از طریق مشوق‌های سرمایه‌گذاری، معافیت‌های مالیاتی و تسهیلات گمرکی حمایت می‌کند.

❖ فرصت‌های ایران برای صادرات و سرمایه‌گذاری در ازبکستان

در چارچوب سیاست‌های توسعه اقتصادی کشور، دولت از سرمایه‌گذاری در پروژه‌هایی که موجب افزایش بهره‌وری، کاهش وابستگی به واردات، توسعه صادرات، انتقال فناوری، ایجاد اشتغال و تکمیل زنجیره ارزش صنعت طیور شوند، حمایت می‌کند. همچنین توسعه پروژه‌های مشترک با سرمایه‌گذاران خارجی، به‌ویژه در حوزه ژنتیک، خوراک طیور، تجهیزات مدرن و صنایع فرآوری، از اولویت‌های اعلام‌شده دولت تا سال ۲۰۳۰ به شمار می‌رود. با توجه به سیاست‌های دولت ازبکستان برای توسعه صنعت مرغداری، تکمیل زنجیره ارزش، افزایش بهره‌وری و کاهش وابستگی به واردات نهاده‌ها و مواد ژنتیکی، زمینه‌های متعددی برای صادرات، توسعه همکاری‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری مشترک میان ایران و ازبکستان در این صنعت وجود دارد.

مهم‌ترین فرصت‌های همکاری عبارت‌اند از:

- **ایجاد و یا سرمایه‌گذاری مشترک در احداث کارخانه‌های تولید خوراک طیور، مجتمع‌های یکپارچه مرغداری، مراکز جوجه‌کشی، کشتارگاه‌های صنعتی و صنایع بسته‌بندی** که از جمله پروژه‌های مورد حمایت دولت ازبکستان در چارچوب توسعه خوشه‌های کشاورزی (Agro-Clusters) و جذب سرمایه‌گذاری خارجی هستند.
- **صادرات جوجه‌های اجداد و والدین و یا سرمایه‌گذاری در تولید آن در ازبکستان** (سیاست ازبکستان در این خصوص در سالهای اخیر ترکیبی از اعمال محدودیت‌های بهداشتی موقت و حمایت گسترده از تولید داخلی بوده است که با هدف کاهش وابستگی و تقویت تولید داخلی بر واردات تأثیر می‌گذارد. برای نمونه یک برنامه بلندمدت برای تولید داخلی جوجه‌های والدین در دست اجراست تا جایگزین واردات شود. طبق مصوبه اکتبر ۲۰۲۵، از تاریخ ۱ ژانویه ۲۰۲۶، یارانه‌های دولتی برای واردات جوجه‌های یک‌روزه گوشتی فقط به تولیدکنندگان داخلی تعلق می‌گیرد. این سیاست به جای ممنوعیت واردات، مشوقی برای افزایش تولید داخل است. همچنین برنامه همکاری با یک شرکت چینی برای تولید سویه‌های خاص جوجه در ازبکستان با هدف حذف کامل واردات جوجه‌های والدین در دستور کار است. در همین راستا، در تاریخ اول ژوئن ۲۰۲۶، اولین محموله بزرگ صادراتی جوجه‌های اجداد (**Grandparent Stock**) از چین به ازبکستان انجام شده است.
- **صادرات مکمل‌های خوراک دام و طیور، پیش‌مخلوط‌ها (Premix)، افزودنی‌های تغذیه‌ای، آنزیم‌ها، ویتامین‌ها و مواد معدنی؛** ازبکستان همچنان بخش قابل توجهی از این محصولات را از خارج تأمین می‌کند و توسعه ظرفیت تولید داخلی آن در اولویت برنامه‌های دولت قرار دارد.

- صادرات داروها، واکسن‌ها، مواد ضد عفونی‌کننده و تجهیزات دامپزشکی؛ با توجه به گسترش خدمات دامپزشکی، ارتقای امنیت زیستی و اجرای برنامه‌های کنترل بیماری‌ها، تقاضا برای این محصولات در سال‌های اخیر افزایش یافته است.
- صادرات تجهیزات و فناوری‌های مرغداری شامل سیستم‌های تهویه، تجهیزات خوراک‌دهی و آب‌خوری اتوماتیک، سامانه‌های کنترل هوشمند سالن‌های پرورش، تجهیزات جوجه‌کشی، خطوط کشتار، بسته‌بندی و سردخانه که از اولویت‌های نوسازی صنعت طیور ازبکستان محسوب می‌شوند.
- همکاری در انتقال دانش فنی، آموزش نیروی انسانی، اصلاح نژاد، مدیریت مزارع، امنیت زیستی و فناوری‌های نوین صنعت طیور که با سیاست دولت ازبکستان برای ارتقای بهره‌وری و توسعه فناوری همسو است.
- توسعه همکاری‌های پژوهشی میان مراکز تحقیقاتی، دانشگاه‌ها و مؤسسات دامپزشکی دو کشور در حوزه ژنتیک طیور، بهبود خوراک، کنترل بیماری‌ها و فناوری‌های نوین پرورش.

منابع

1. (2024–2026). **National Statistics Committee of the Republic of Uzbekistan**. Statistical indicators on agriculture, poultry, livestock, eggs production, foreign trade and veterinary services. (SIAT). <https://stat.uz> و <https://siat.stat.uz> سامانه رسمی آمار جمهوری ازبکستان
2. (2020). **Agriculture Development Strategy of the Republic of Uzbekistan for 2020–2030**. Tashkent.
3. (2024–2026). **کمیته توسعه دامپزشکی و دامپروری جمهوری ازبکستان**. Official reports, investment projects, poultry breeding development programs and veterinary policy documents.
4. **Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO)**. (2024–2026). FAOSTAT Database: Livestock, Poultry Meat, Eggs, Food Balance Sheets and Consumption Indicators. Rome: FAO. <https://www.fao.org/faostat>
5. **United States Department of Agriculture (USDA), Foreign Agricultural Service (FAS)**. (2024–2026). Uzbekistan Agricultural Reports, Production, Consumption and Trade Statistics. Washington D.C. <https://www.fas.usda.gov/regions/uzbekistan>
6. **UN Comtrade Database**. (2024). International Trade Statistics Database. United Nations Statistics Division. <https://comtradeplus.un.org>
7. **Observatory of Economic Complexity (OEC)**. (2025). Uzbekistan: Poultry Meat Trade Statistics (based on UN Comtrade). <https://oec.world>
8. **World Integrated Trade Solution (WITS)**. (2025). Trade Data based on UN Comtrade. The World Bank. <https://wits.worldbank.org>
9. **Center for Economic Research and Reforms – CERR**. (2024–2026). Economic Reviews and Agricultural Sector Analyses.
10. **وزارت سرمایه‌گذاری، صنعت و تجارت جمهوری ازبکستان (MIIT)**. (2024–2026). Investment Opportunities in Agriculture and Poultry Industry; Official Investment Projects.
11. **Review.uz**. (2024–2026). Economic Reviews and Agricultural Development Reports.
12. **FAO – Gateway to Poultry Production and Products**. (2024). Markets and Trade in Poultry Products. Food and Agriculture Organization of the United Nations. <https://www.fao.org/poultry-production-products/>